

Boekbespreking

Matt Mason, vertaling Anne Jongeling en Robert Neugarten, **Piraterij**. Uitgeverij Lebowski, 335 pagina's, € 17,90. Ook gratis te downloaden van www.lebowskipublishers.nl ISBN 978 90 488 0189 3
waardering: twee sterren (van vijf)

Joshua Cooper Ramo, **Het tijdperk van het ondenkbare**, vertaling Judith Dijs. Uitgeverij Contact, 303 pagina's, € 34,95
ISBN 978 90 488 0189 3
Waardering: drie sterren (van vijf)

In extase bij de 3D-printer

verschenen in De Volkskrant, 25 september 2009
copyright Carien Overdijk

Het is crisis en het kabinet kent geen taboe's meer. En in de winkel ligt, in woeste kleuren, de paperback: *Piraterij – hoe hackers, punkkapitalisten en graffitimiljonairs onze cultuur remixen en de wereld veranderen*. Ernaast, iets chiquer vormgegeven, *Het tijdperk van het ondenkbare/hoe we moeten omgaan met een onvoorspelbare wereld*.

Alles wordt anders dan verwacht. Het drama van de Twin Towers, de opkomst van schijndemocratieën, de imploderende banken, de klimaatverandering – het zijn symptomen van een totaal andere wereldorde dan de slimste koffiedikkijkers tot nu toe voorspelden.

Zelfs wijze Amerikaanse visionairs als Alvin Toffler (*Revolutionaire Rijkdom*, 2006) en Robert Reich (*Superkapitalisme*, 2007) kunnen hun harde schijf alweer wissen, zo achterhaald zijn hun aannames. Alleen het omstreden *The Clash of Civilizations* (1996) van politicoloog Samuel Huntington houdt enigszins stand. Zijn waarschuwing voor botsingen tussen normatieve systemen (westerse arrogantie, moslimfundamentalisme en het nieuwe Chinese zelfbewustzijn) is nog niet gelogenstraft.

van binnen en buiten

De twee nieuwe toekomstboeken tonen veranderingen van twee kanten. Binnen de westerse wereld knagen creatievelingen aan de gevestigde orde. Zij breken regels, ontduiken wetten, verstoren het openbare leven en ondermijnen zo de bestaande systemen. Daarover rapporteert de Brits-Amerikaanse mediajournalist en scenarist Matt Mason in *Piraterij*.

Van buiten rammelen bozere geesten aan de poorten. De Amerikaans-Chinese journalist en strategieconsultant Joshua Cooper Ramo etaleert in *Het tijdperk van het ondenkbare* hun wapenarsenaal: verfijnde terreurtechnieken, elektronische sabotage, verderfelijke ideologieën, en – hoewel alleen pas verbeeld in speelfilms - dodelijke virussen. 'We staan aan het begin van wat wel eens de meest dramatische verandering in de internationale orde zou kunnen worden (...) sinds de Vrede van Westfalen in 1648.'

Mason en Cooper Ramo zijn dertigers. Conform de eisen van het zaptijdperk bouwen ze hun betoog op prozaclips, korte reportages met een held als hoofdpersoon.

Details als grijze haren, capuchons of Birkenstocks, trucjes uit de Anglo-Amerikaanse verteltechniek, ontbreken niet. Beide auteurs grossieren bovendien, om zich te meten met andere Atlantische brulboeken, in breedsprakigheid en hyperbolen. Kijk daar doorheen, schrap de franje en je hebt twee leesbare boeken met vooral boeiende anekdotiek.

roofsites en internetpioniers

Mason biedt een inkijkje in grootstedelijke subculturen. Als voormalig radiopiraat vertelt hij over de vondsten van andere mediapiraten en van disco-, punk- en hiphopgrondleggers. Ook bij de oervaders van graffiti en andere wilde kunstvormen is hij thuis. Met tientallen voorbeelden illustreert hij hoe hun dwarse of illegale experimenten gevestigde bedrijven en overheden hebben beïnvloed.

De muziek- en mediaman beperkt zich helaas niet tot deze branches. Iedereen die de bestaande orde doorbreekt, vaart onder zijn piratenvlag. Van de voormalige (maar mislukte) muziekroofsites Napster is dat acceptabel, maar moet patentontduiking voor derde-wereld-farmacie piraterij heten of gewoon ontwikkelingswerk? En wat doen nette internetpioniers als Jimmy Wales (Wikipedia) en Linus Torvalds (Linux) in dit boek? Laat staan de *patent-trollers*, die ver afstaan van subculturen. Dit soort zakenjongens, die legaal andermans patenten inpikken, bevestigen slechts dat linkmiegels van alle tijden zijn.

gymschoenen

De auteur is ook wat bijziend. Hij overdrijft het maatschappelijk engagement van muzikale tegenbewegingen en bagatelliseert de criminele uitwassen. En omdat de media- en modesectoren zijn blikveld begrenzen, gaat hij hyperventileren van een aanstormende technologie als de 3D-printer. Na de suggestie dat jongeren massaal thuis 'gymschoenen gaan uitprinten', en zo Nike om zeep zullen helpen, volgt de nog boudere bewering dat '3D-printers het einde kunnen betekenen van het in de hele wereld gangbare productiesysteem.'

3D-printers zijn voorlopig een beperkt speeltje, waar niet alleen particulieren, maar ook industrieën mee experimenteren. Grote productiesectoren, zoals voeding en chemie, zullen er zeker baat bij hebben. Maar voordat particulieren thuis hun boodschappen op maat kunnen printen, zijn we drie klimaatveranderingen verder. Losse flodders als 'Het is verre van ondenkbaar dat de media ooit volledig door piraten worden overgenomen', getuigen van dezelfde kortzichtigheid. Internet verlaagt de drempel, maar wie lucratieve massamarkten betreedt, zal zich altijd beperkt weten door wetten en commerciële tegenspelers. De transformatie tot brave zendgemachtigde of legale site volgt dan vanzelf, á la voormalig radiopiraat Veronica of, recent, het downloadparadijs Pirate Bay.

Subversieve (jeugd)bewegingen zijn niet de vernieuwers van deze tijd, zoals Mason wil. Commerciële doorbraken komen eerder van garageknutselaars, eigenzinnige wetenschappers en andere eenlingen (de pc, internet, navigators, iPod, Wii). Of, prozaïscher nog, van gevestigde bedrijven die zulke slimmeriken tijdig inlijven.

zandhoop

Het blikveld van Joshua Cooper Ramo is aanzienlijk breder dan dat van Mason. Hij heeft daar, als econoom en vroegrijp adviseur, onder meer in het World Economic Forum, voor doorgeleerd. Het 'ondenkbare' uit zijn titel betreft het internationale veiligheidsvraagstuk, dat hij dreigend afschildert in termen van 'epidemisch', 'gevaarlijke magie' en 'een manische film.'

Cooper wil de westerse zelfgenoegzaamheid doorbreken door de wereld voor te stellen als een groeiende zandhoop, waarvan wetenschappelijk is bewezen dat niemand kan uitrekenen op welk moment hij gaat instorten, en hoe. 'We zijn geordend in instabiliteit.' De auteur parafraseert ook de Nobelprijis-gelauwerde econoom Von Hayek: 'We moeten tuiniers worden in een levend, verschuivend ecosysteem.'

Nieuw zijn deze observaties niet. Aanhangers van de chaostheorie, new-age adepten en een hele reeks wetenschappers voor én na Von Hayek predikten ook al een dynamische, non-lineaire benadering van complexe problemen.

Wel origineel zijn Coopers helden. Een Hezbollahstrijder, een Israelische generaal, een durfinvesteerder, een uitvinder en een reeks innovatieve betawetenschappers onthullen heel concreet hoe zij omgaan met instabiliteit en grillige kettingreacties. Steeds blijkt de veerkracht en het aanpassingsvermogen van ecosystemen metaforisch voor hun gedrag: kleine schokjes toelaten om grote te voorkomen, eigenschappen van de natuurlijke vijand overnemen, een permanente staat van inwording aannemen.

westers

Terecht haalt Cooper – die een deel van het jaar in Beijing woont - een bekend cultureel verschil tussen twee menstypen nog eens naar voren. Westerlingen zijn object- en doelgericht, oosterlingen hebben meer aandacht voor context en proces. Dit inzicht verklaart niet alleen de botsingen tussen westerse en oosterse waardensystemen, maar vormt bij Cooper ook de opmaat naar veel behartenswaardigs over dialoog, opofferingsgezindheid en empathie. Des te merkwaardiger is het dat *Het tijdperk van het ondenkbare* een blinde vlek bevat. De 'wij' in dit boek, met al die vrees voor 'onze veiligheid', refereert consequent aan het westerse deel van de wereld. Zelden gaat het over de veel belabberder veiligheid van die miljarden daarbuiten. Cooper Ramo is ver voorbij de As van het Kwaad, maar het heilzame inclusieve denken ligt nog een stap verder.